

De geur van oude gerbera's

"Je was altijd al een verschrikkelijk lastig kind."

Victors moeder kijkt hem met heldere blik aan. Ze glimlacht naar hem alsof ze er aan toe wil voegen: "maar trek het je niet aan, hoor."

Een geamuseerd lachje verzacht even de diepliggende lijn om haar lippen die verraadt dat er in haar leven veel harde woorden geuit zijn. Victor houdt van die glimlach. Het is een teken dat het beter met haar gaat sinds ze dementeert.

De laatste weken is elk bezoek aan zijn moeder een ontdekkingsreis. Er zijn ogenblikken van ongekeende rust in haar nu ze aan het vergeten is waar ze niet aan wil denken. Dat levert al een paar keer een voorzichtige verkenningstocht naar het verleden op. Een verleden dat Victor tot voor kort heeft gekend als militair terrein, omgeven met hoog prikkeldraad: ten strengste verboden te betreden. Zijn moeder toch daarover vragen was een oorlog waar geen schot in zat. Een dodelijke blik was alles wat hij van haar kon krijgen. Verder gaf ze niets prijs.

Toen ze pas 'bewoner' in het verzorgingstehuis was, had ze zich op haar kamer opgesloten. Daar zat ze met de gordijnen dicht zwijgend te wachten op het einde van de dag. De duisternis viel dicht om haar heen als een burka, een plek om zich te verbergen.

Als Victor zijn wekelijkse bezoek bracht, hield hij haar hand vast. Ze klemde dan zijn vingers als in een bankschroef. Hij wist het uit zijn eerdere leven: dat deed ze niet uit wanhoop. Ze verweet Victor dat ze hier was, zoals ze hem heel zijn leven kwalijk had genomen dat hij er was. Hij had schuld aan alles. Dit was zijn straf. Ook in het donker herkende hij moeiteloos de vrouw die zo lang te veel wijn had gedronken dat het azijn was geworden.

Pas als hij wegging ontspande ze zich alsof ze wilde zeggen: "Ja, je doet er beter aan om te gaan." Hij kuste haar dan op de brug van

haar neus, de plek buiten de burka. Langzaamaan liet ze dat steeds meer toe. Leunde op den duur in het gebaar, als legde ze haar voorhoofd tegen een klaagmuur.

Daarna zag hij andere gevoelens bij haar schuw tevoorschijn komen. Ze cirkelden argwanend als zwerfkatten om een schoteltje melk, klaar om elk moment op de vlucht te slaan. De vorderingen gingen traag als guerilla. Wat de ene keer werd gewonnen, moest de volgende keer weer worden opgegeven. Maar er was lichte terreinwinst, steeds weer.

Inmiddels zijn er momenten van luwte in de strijd. Zo zelfs dat zijn moeder zich af en toe door hem naar de huiskamer laat rijden.

Victor kijkt op z'n horloge en ziet dat het bijna tijd is voor haar favoriete tv-programma. Op dat moment klopt iemand op de deur van de kamer. Zonder te wachten doet een verpleegster de deur met een zwaai open. Staand op de drempel onthult ze zichzelf zo met veel vaart. Ze roept vrolijk: "Mevrouw de Groot ..."

Niet *de* Groot, Groot stommerd, denkt Victor. Hoe vaak in zijn bestaan heeft hij al gezegd: "Zonder 'de'. Ik ben gewoon Groot."

"Mevrouw de Groot, ..."

"Ja, ja, ik hoor je wel. Je hoeft niet zo tegen me te schreeuwen."

"O, nou ja, sorry, ik wou eigenlijk alleen maar zeggen dat Goede Tijden, Slechte Tijden zodadelijk begint. Maar u hebt bezoek, zie ik. Ook gezellig. Kijk maar wat u doet. Uw stoel staat in ieder geval klaar." En de deur wordt in haast zo hard dicht gedaan dat ie weer openschiet.

Victors moeder staat al half naast haar stoel en kijkt haar zoon strak aan. Hij weet het, nu moet hij haar helpen. Vragen doet ze niet. Heeft ze nooit gedaan. Als zoon hielp je haar, of je deed het niet. Wanneer hij het een keer vergat, klopte het met haar beeld: de zoon die zijn moeder verwaarloost. Als hij wel hielp, deed hij

het nooit goed. Hij bevestigde hoe dan ook het zie-je-wel gevoel bij haar: die jongen deugt nergens voor.

Zodra ze in haar rolstoel zit, schudt ze ongeduldig Victors hand van haar arm alsof hij anders de start naar het programma vertraagt. Hij duwt haar naar de huiskamer, waar de stoelen in twee halve cirkels voor een mega flatscreen staan. De rijen vertonen wat gaten, als een slecht gebit. Daar worden de rolstoelen ingereden van de mensen die er echt niet meer uitkomen. Iedereen heeft zijn vaste plek, of eigenlijk, haar vaste plek, want mannen zijn er vrijwel niet. En de paar die er zijn lopen almaar heen en weer op de gang, misschien wel met het idee dat ze een hele lange lunchpauze hebben, maar met het ongeduld dat ze dadelijk weer naar een vergadering moeten. Daarbij klampen ze zich krampachtig vast aan de reling langs de kant, als slechte zwemmers in een golfslagbad van emoties. De voortdurende angst om kopje-onder te gaan.

De andere mannen zijn vroeg gesneuveld in de strijd, denkt Victor. Hij duwt de gedachte aan zijn vader die opkomt meteen weg.

Het verbaast Victor niet dat zijn moeder op de voorste rij in het midden zit: een vorstin omgeven door haar gevolg. Het verbaast hem ook niet dat ze daar wel zelf uit haar rolstoel kan komen, voluit gaat staan, haar rug recht, vorschend rondkijkt alsof ze zich afvraagt wie ze waardig acht als eerste audiëntie te verlenen; draait dan iedereen haar rug toe en neemt royaal de tijd om weloverwogen te gaan zitten.

Victor staat naast de rolstoel licht geamuseerd naar haar koninklijke act te kijken. Als ze eenmaal zit, imiteert hij een gracieuze buiging en als een leenheer die naar de gunst van zijn vorstin dingt, tilt hij haar hand op en beroert die licht met zijn lippen.

"Stel je niet aan. Doe niet zo belachelijk! Waarom moet je je altijd zo uitsloven!" sist zijn moeder.

Ironie is niet aan haar besteed, weet Victor. Die heeft een dubbele betekenis, en daar heeft ze een hekel aan.

Ze houdt van één, denkt hij, of misschien is het zuiverder om te zeggen dat ze één als haar lot beschouwt.

"Ik heb maar één man gehad, heb maar één kind en ook maar één leven. En daar moet ik het mee doen", kent Victor het noodsignaal dat ze zolang hij zich herinnert heeft uitgezonden. Meestal vulde ze dat aan met: "en ik sta er ook al die jaren helemaal alleen voor." Voor Victor klare taal en de meest effectieve manier om zich overbodig, ja zelfs ongewenst te voelen.

Voor zijn moeder deugt alleen maar wat eenduidig is. Haar wereld kent slechts één kleur: wit, maar dan op heel weinig plekken. De rest heeft voor haar geen kleur en is dus zwart.

Ze zou iemand zijn voor de noord- of zuidpool, heeft hij wel eens gedacht: alles zwart-wit en ijskoud.

"Krijg ik geen kusje?"

De vrouw naast Victors moeder steekt haar hand al verwachtingsvol naar hem uit. Onder zijn moeders priemende blik van "heb het lef eens", herhaalt Victor op dit dringende verzoek zijn succesvolle optreden. Deze keer doet hij alsof hij aan het hof van Sissi de Keizerin komt en haar vol verering begroet. De vrouw giechelt als een meisje dat voor het eerst gekust wordt, zakt verzaligd terug in haar stoel en strijkt dan met een preuts gebaar haar jurk recht.

Zo, die zit, denkt Victor en voelt zijn moeders kwetsende blik op zijn bepantsering afketsen. Hij brengt even zijn hand naar de punt van zijn neus om zijn glimlach te verbergen. Ruikt daarbij iets dat hem het meest doet denken aan bloemen waarvan het water te lang niet ververst is. Hij had het kort geleden nog met een bos verwaarloosde gerbera's.

Tijd om er verder over na te denken heeft hij niet want het geweld van GTST breekt op alle manieren los. Het geluid davert

degeurvanoudegerbera's©JohanZonnenberg

met zoveel decibellen door de huiskamer dat ook de mensen die hun gehoorapparaat op hun nachtkastje hebben laten liggen alles woordelijk kunnen verstaan. Het beeld is zo fel ingesteld dat zelfs iemand in een vergevorderd stadium van glaucoom het kan volgen. En het Slechte in de Tijden is weer overweldigend.

Victor rijdt de rolstoel snel naar de kant en gaat daar op een plek zitten die hem bevalt: aan de zijlijn. Hij dwaalt wat weg met z'n gedachten, naar achter de muur van geluid.

Opmerkelijk, vindt hij, hoe zijn moeder kennelijk haar lot verbonden heeft aan één. Hij houdt juist van dubbel. Zijn favoriete getal is twee, al heel z'n leven lang. Bijvoorbeeld, hij koopt elke maand twee staatsloten. Een statisticus op zijn werk heeft hem verteld: "Dat is de beste en snelste manier om 100 procent meer kans te maken op een prijs." Dat spreekt Victor wel aan, een verdubbeling van de kans op geluk. Zat dat misschien meteen al achter die intuïtieve voorkeur van hem voor twee? Hij kan er zelf inmiddels om lachen, want het gaat zelfs zover dat hij bij voorkeur dubbelfris koopt. Maar alleen als er twee smaken op het pak staan. Drie is teveel.

Misschien was dat de oorzaak van hun levenslange conflict, realiseert Victor zich. Zijn moeder kende altijd één vaste koers, koos altijd snel en zonder voorbehoud. Hij stond steeds in dubio. Zij begreep daar niets van.

"Sta niet zo te dralen, aarzeljoch! Weet je het weer niet? Kies gewoon!" riep ze dan met striemende woorden, striemende blik en toen hij klein was dikwijls ook met striemende hand.

Ze noemde zichzelf 'kordaat'. Victor had er een ander, maar ook verzachtend, woord voor: kortaangebonden.

"Mijn zoon en ik kunnen niet samen door één deur", zei ze wel eens tegen bekenden.

Zelfs niet door een dubbele deur, dacht Victor toen hij het voor het eerst op klaaglijke toon uit haar mond hoorde komen. Maar

sinds kort mag hij haar door een gezamenlijke enkele deur naar de huiskamer rijden: vooruitgang.

Zijn blik glijdt terug naar de stoel in het midden van de voorste rij. Het is opvallend hoe zijn moeder zich kaarsrecht en haar hoofd hoog houdt. Wat je er ook van vindt, kenmerkend is het zeker.

Het normale beeld van de huiskamer is dat iedereen een beetje tegen zichzelf zit te praten en het verplegend personeel daar gemoedelijk maar gehaast tussendoor loopt. Bij GTST is alles anders. Het personeel heeft zich teruggetrokken voor koffie en een snelle sigaret, stiekem in de keuken onder de afzuigkap zag hij laatst. En de bewoners zijn doodstil.

Plotseling vergeet een vrouw de zwijgende afspraak en begint luidkeels door de aflevering heen te praten, juist op het moment dat er geen reclame is, maar drama. Ze zit schuin achter zijn moeder, aan zijn kant, ziet Victor.

Als door een mug gestoken draait zijn moeder zich om. Ze richt haar blik als een dubbelloopsgeweer op de vrouw, stelt haar vizier bij. Haar ogen schieten vuur.

"Houd je kop, stom wijf!"

Victor beseft, z'n moeder is weer even de oude: expert in het monddood maken van mensen.

De vrouw valt stil. Ze is het kennelijk gewend zo onder schot genomen te worden.

Een paar minuten later ziet Victor hoe zijn moeders buurvrouw haar jurk omhoog heeft getrokken. Terwijl zijn moeder strak naar de tv staart, zit zij afwezig het vulsel uit haar incontinentieluier los te trekken en om zich heen op de grond te gooien. Het lijkt wel of haar stoel steeds meer in de sneeuw komt te staan.

Onwillekeurig veegt Victor z'n hand aan z'n broek af. Hij heeft een licht vermoeden waar de geur van bedorven bloemwater vandaan komt. Het is maar goed dat hij bij die tweede handkus

z'n lippen op z'n eigen duim heeft gedrukt. Straks toch voor alle zekerheid maar z'n handen wassen, neemt hij zich voor.

Zodra GTST is afgelopen kijkt zijn moeder naar Victor. Ze is gereed om teruggerezen te worden, is de duidelijke boodschap.

Victor rijdt de rolstoel voor haar stoel. Hij controleert automatisch of de voetsteunen opzij geklapt zijn en zet de rem erop. Hij steekt zijn handen naar zijn moeder uit alsof hij haar ten dans gaat leiden. Zij neemt ze zomaar aan, trekt zich omhoog en draait zich om. Dan komt het moeilijke voor haar en het mooie voor Victor. De rolstoel is lager dan haar stoel, dus als ze gaat zitten moet ze tegengehouden worden. Ze steekt haar billen naar achteren en vanachter de rolstoel vangt Victor haar daar op en op zijn handen gedragen zakt ze naar de zitting.

De eerste keer dat Victor haar zo opving draaide ze zich om en beet hem toe: "Blijf van me af, viezerik!" Nu laat ze het als in vertrouwen toe.

Hij rolt zijn moeder de huiskamer uit, naar haar eigen kamer. Onderweg denkt hij: de televisieserie lijkt wel wat op hun eigen leven. Weinig goede tijden en veel slechte. En juist de laatste zorgen voor alle opwinding.

Op haar kamer zitten ze samen nog wat te schemeren. Hij geniet terwijl hij haar hand vasthoudt en voelt hoe die zich ontspant. Zijn moeder aan het dementeren? Victor voelt het als herstel.

"Ben je op de fiets?" vraagt ze plotseling.

Victor moet oppassen dat hij niet begint te lachen.

"Nee mam, van Utrecht naar Den Haag is een beetje te ver voor op de fiets."

"O, woon je daar alleen? "

"Ja."

"Ach wat zielig."

"Nou, dat valt wel mee. Het heeft af en toe ook z'n voordelen."

"Maar een man alleen is toch maar alleen."

"En geldt dat niet voor vrouwen?" vraagt hij tegen beter weten in.

"Nee", zegt ze beslist, "voor vrouwen is dat anders. Ik ben al zoveel jaar alleen ..."

"Vind je het dan wel goed dat ik elke week een tijdje bij je kom rondhangen?" probeert hij de stilte die valt luchtig op te vangen.

"Eer je vader en je moeder en hang ze op", lacht z'n moeder voor zich uit en wijst naar het portret van haar ouders aan de muur.

"Zo is het", lacht Victor vriendelijk met haar mee. "Kom, ik moet nu echt gaan." En hij staat op.

Als zijn moeder weer tegen zijn afscheidskus heeft aangeleund en Victor haar kamer uitloopt, hoort hij haar vanuit de schaduw voor het eerst zeggen: "Kom je nog een keer?"

De vraag rolt als een bolbliksem door de donkere kamer naar hem toe en verlicht zijn wereld even totaal. Met tranen in zijn ogen knikt hij ja, beseft op de gang pas dat ze dat niet gezien zal hebben. Hij gaat niet terug, want je weet maar nooit hoe ze dan reageert en op deze manier stelt hij het mooie van het moment veilig. Zo krijgt het toekomst.

Op weg naar de auto wrijft Victor de paar tranen weg, en ruikt onmiddellijk weer de geur van oude gerbera's. Stom, door die vraag van zijn moeder is hij helemaal vergeten zijn handen te wassen. Hij houdt z'n neus nog eens tegen z'n hand, glimlacht en denkt: eigenlijk ruikt het helemaal niet zo slecht!